

Základní škola a Mateřská škola Verneřice
Mírové náměstí 141, 407 25 Verneřice
Tel: 412 559 063

IČ: 71 01 25 24

e- mail: zsvernerice@volny.cz

č. účtu 925864239/0800

Školní preventivní program

Zdravý životní styl

**Objevovat, vědět, rozhodovat, respektovat, abychom v životě
obstáli**

Školní rok: 2020/2021

Garant programu: Mgr. Jiřina Trpková

Vyhodnocení primární prevence nevhodných jevů na škole ve školním roce 2019/2020.

Každý učitel při výuce spoluvytváří s žáky ve třídě třídní klima. Toto klima je vždy jedinečné, specifické pro každý kolektiv a velmi záleží na tom, jak kvalitní práci se pedagog prezentuje. Jen on sám má nejúčinnější nástroje, jak klima utvářet a posilovat v něm aspekty, které žákům pomáhají.

Učitel by měl umět vytvořit pracovní prostředí, ve kterém se cítí dobře všichni jeho žáci, ať introverti či extroverti, žáci talentovaní méně či více. Zkrátka všichni. Pedagog by měl považovat za hlavní cíl své práce vytvořit takové bezpečné a neohrožující klima ve třídě. V dobře nastaveném kolektivu třídy žáci pracují neefektivněji.

Lze tedy říci, že učitel klima ovlivňuje tím, jak ve třídě učí, jak žáky hodnotí, jak s nimi komunikuje a jakým způsobem umožňuje komunikovat žákům při činnostech ve třídě, jaká pravidla učitel podporuje a zda vymáhá jejich dodržování.

Každodenní realitou ve školním prostředí je střetávání se s problémy mezi dětmi, nebo dětmi a dospělými. Řešení těchto konfliktů, které mnohdy vyplývají z různých povah žáků a z různých osobních očekávání každého z nich. Pokud nejsou naplněna přání a očekávání, nedochází-li k seberealizaci žáka, není-li žák příznivě pozičně postaven v kolektivu vrstevníků, bývá vystavený obavám z neúspěchu a frustrován. To vede následovně k vnějším projevům v jeho chování, které lze charakterizovat jako nežádoucí a nevhodné ve školním prostředí. Proto jsme se v prevenci hlavně zaměřili na zvládání konfliktů žádoucím způsobem a předcházení tak nevhodnému chování u žáků.

Hlavním sledovaným faktorem v prevenci nežádoucích jevů na škole bylo utváření spolupracujícího a neohrožujícího prostředí, emocionálně přijatelného pro všechny žáky ve třídě i v celé škole. Ne v každé třídě se žáci cítili dobře, sociální prostředí třídy narušovali jedinci s různými druhy problémů. Jednalo se o žáky se specifickými problémy v oblasti chování i o žáky s nižšími adaptačními schopnostmi, nebo žáky se specifickými poruchami učení a také o žáky prostě nevychované, kteří nerespektují základní pravidla slušného chování k druhým lidem. Těmto žákům pomáhali při zvládnutí učení a vztahů ve třídě asistenti pedagoga. Asistenti pomáhali nejen s výukou, ale podíleli se společně se žáky a učiteli na sociálním klimatu třídy i školy.

Dohodnutá a dobře fungující pravidla by měla sloužit k tomu, aby zajistila správnou sociální atmosféru v jednotlivých třídách i na celé škole. Ani dobře vytvořená pravidla nebyla vždy zárukou úspěšného nastolení a udržení pozitivní atmosféry ve všech třídách, neboť někteří žáci měli problémy s jejich dodržováním a respektováním ostatních žáků a jejich potřeb. V takových kolektivech žáků je stále potřeba ze strany pedagoga důsledné vedení třídy s respektováním osobních odlišností žáků a s vnímáním jejich specifických potřeb při vzdělávání. Tady velmi záleží na manažerských dovednostech učitele, na tom, jak s kolektivem umí pracovat. Zda umí problémy objevit a správně vyřešit.

Metodička prevence proto během školního roku navštěvovala třídy a sledovala projevy chování žáků ve vyučovacích hodinách i v době přestávek. Při svých hospitacích ve třídách sledovala zejména pracovní atmosféru ve třídě, komunikaci žáků mezi sebou i komunikaci učitele se žáky. Ve většině tříd byla klidná a příjemná atmosféra, žáci respektovali učitele i naopak, učitelé respektovali žáky a poskytovali jim dostatečnou zpětnou vazbu při práci. Při náslechu a hospitacích ve třídách jsem postrádala více podporující hodnocení, hodnocení směrem k žákům mělo spíše sumativní charakter. Doporučila jsem kolegyním přiklánět se více k formativnímu hodnocení, které významněji podporuje další motivaci žáka k učení. Formativní hodnocení nehodnotí výsledek učení, ale jeho proces, užívá se ve chvíli, kdy se žák ještě učí a má prostor ke zlepšení.

Společně s výchovnou poradkyní při rychlé intervenci ve třídě metodička prevence pomohla s vyřešením neadekvátního chování některých žáků k ostatním dětem, nebo s nevhodným chováním žáka k učitelce a k asistentovi pedagoga.

Na prvním i druhém stupni školy proběhlo několik společných akcí, které pomohly k nastavení dobrých vztahů mezi dětmi z různých ročníků. Na prvním stupni jsme s žáky prožili společné zážitky v Planetáriu Praha, kde jsme se s dětmi zúčastnili přírodovědného programu Polaris, který žákům pomohl přiblížit probírané astronomické učivo. Společně jsme také nacvičovali mimořádné situace na škole při vyhlášení požárního poplachu a prožili jsme společný sportovní den. Umožnili jsme žákům celého prvního stupně prožít společné chvíle při výjezdech do kina v Litoměřicích. Vybrali jsme pro děti film Fanny a pes, který žákům dobře prezentoval život v době totality a přiblížil jim události kolem 17. listopadu 1989. Při druhém promítání jsme ve formátu 3D zhlédli film Aldabra – byl jednou jeden ostrov, který zprostředkoval žákům přírodovědné učivo.

Věnovali jsme se také ekologické výchově, žáci se učili recyklovat a třídít odpad při programu, který ve škole prezentovala společnost Tonda-obal.

Společným projektem tříd bylo putování za historií obce, na přípravě krátkodobého projektu se podílely společně učitelky prvního stupně.

Pěknou společenskou událostí bylo Dýňodlabání, které proběhlo v odpoledních hodinách ve škole společně s rodiči žáků. Při této příležitosti měli zejména učitelé možnost navázat neformální vztahy s žáky i rodiči.

I v jednotlivých ročnících se učitelé věnovali prevenci v rámci své třídy. Preventivní činnosti a témata byly zařazovány do běžné výuky, do třídnických hodin a třídnických chvil.

V první třídě paní učitelka zařadila na začátek školního roku seznamovací hry a vytvořila s dětmi obrázková třídní pravidla. Upevňování sociálních dovedností prostřednictvím relaxačních a uvolňovacích cvičení a sociálních her probíhalo po celou dobu školní docházky.

Ve druhé třídě se kolegové (učitelka, asistent pedagoga) zaměřili na aktivity podporující vztahy v kolektivu a na aktivity podporující snižování agresivity a šikany. A to prostřednictvím sociálních a komunikativních her. Dalšími činnostmi podporovali u dětí zdravý životní styl, zejména životosprávu a hygienu.

Ve třetím ročníku paní učitelka společně s asistenty usilovala o navozování příznivého klimatu ve třídě a upevňování vztahů mezi spolužáky. V rámci vyučovacích předmětů probírali se žáky témata o životosprávě a hygieně, věnovali se dopravní výchově a posilování zdravého sebevědomí a sebedůvěry.

Na podporu vztahů ve čtvrté třídě se žáci podíleli na utváření třídních pravidel a hodnocení při jejich přestupování. Zde paní učitelka kladla důraz na pomoc, toleranci a respekt k druhým. Ve třídě se podařilo naučit žáky dobře mezi sebou komunikovat, prezentovat svou práci a podílet se společně i jako jednotlivci na úspěších celé třídy. Dobré emoční nastavení třídy nepřišlo samo, byla to práce celého týmu, pedagoga, rodičů i žáků. Žáci se naučili kooperaci a komunikaci na základě vlastních zkušeností a prožitků zejména při skupinové práci.

V pátém ročníku vždy dochází ke změně třídního učitele. Ve třídě se při výuce střídají čtyři učitelé. Způsob vyučování se přibližuje organizaci výuky na druhém stupni základní školy. Úkolem třídní učitelky je pomoci žákům s touto změnou. Je důležité zvládnout i výkyvy v chování a změnu priorit u prepubertálních žáků. S dětmi byla probírána témata o kouření, návykových látkách, šikaně a kyberšikaně, rizikových situacích v běžném životě a při sportu.

Učitelé a asistenti pedagoga, kteří pracují na druhém stupni školy, rovněž připravili pro žáky společné akce. Žáci se zúčastnili 10. ročníku memoriálu Stojaka a Meniče, turnaje v sálové kopané mezi žáky druhého stupně základní školy. Podnikli společný výlet za historií Kutné Hory. Navštívili Veletrh vzdělání 2019 v Děčíně, vzdělávali se v programu

Finanční gramotnost pro 8. a 9. třídy, mimoevropské státy poznávali prostřednictvím projektového dne a pobavili se na Halloween Party.

Učitelé se věnovali preventivním tématům v rámci svých tříd a při vyučovacích předmětech, využívali k prevenci třídnické hodiny a individuální pohovory se žáky. Mezi nejčastěji řešené problémy patřilo ničení školního majetku a řešení vztahů mezi žáky.

V šestém ročníku pravidelně probíhaly třídnické chvílky, při kterých se řešily hlavně vztahy mezi žáky, zdravotní rizika spojená s kouřením a požíváním alkoholu. V rámci předmětu ICT byla se žáky probírána rizika spojená s užíváním internetu – informační etika a kyberšikana.

V sedmé třídě proběhlo zmapování vztahů v kolektivu třídy s pomocí sociometrického dotazníku. Ve třídě docházelo k častějším vztahovým problémům mezi vrstevníky. Dobře třídní učitelka zvládla pomluvy mezi žáky prostřednictvím facebooku. V předmětu Výchova k občanství byli žáci seznámeni s lidskými právy a právy dítěte, s diskriminací a tolerancí k odlišnostem.

V osmém ročníku prostřednictvím předmětu Biologie člověka byli žáci poučeni o sexuálním životě a riziky s ním spojenými, o problémech, které vznikají při užívání návykových látek, a o poruchách příjmu potravy. Ve Výchově k občanství byla prezentována témata o protiprávním jednání a o stereotypch v posuzování ostatních lidí.

V deváté třídě byli žáci seznámeni se stereotypy v médiích, s pravidly bezpečné komunikace na internetu a s trestně právní odpovědností občanů.

Při změně výuky na výuku distanční jsme museli domácí vzdělávání přizpůsobit možnostem žáků a pomoci s učivem hlavně žákům se specifickými vzdělávacími potřebami. Při návratu dětí do školy jsme žákům pomohli zvládnout celou situaci s koronavirovou nákazou prostřednictvím komiksových prezentací pro děti a eliminovat jejich obavy z nákazy ve škole.

Charakteristika školy

Základní škola ve Verneřicích je institucí s právní subjektivitou. Škola má průměrné materiálně – technické podmínky pro vyučovací proces, má dobré podmínky pro výchovu ke zdravému životnímu stylu, je situována v prostředí malého města. Škola je plně organizovaná, má 9 ročníků, počty žáků se pohybují kolem 140.

Škola je umístěna ve středu obce, uprostřed náměstí. Škola je členěna do dvou budov. Na náměstí stojí budova prvního stupně, budova druhého stupně sousedí s radnicí. Ředitelství školy je v budově 1. stupně. Školní jídelna je v budově mateřské školy, která sídlí v Nádražní ulici. Školu navštěvují žáci z těchto spádových obcí: Merboltice, Příbram, Rychnov, Valkeřice, Mukařov, Touchořiny a Lovečkovice. Autobusová zastávka je na náměstí poblíž školy, je tedy dobře dostupná všem dojíždějícím žákům. Dojíždějící žáci a žáci zaměstnaných rodičů mohou chodit do školní družiny. Družina má prostory v budově na Mírovém náměstí. Je rozdělena na dvě oddělení, pracují zde dvě vychovatelky. Družinu mohou využívat i dojíždějící žáci druhého stupně.

Popis současného stavu

Naše škola patří k malým venkovským školám. Počty žáků ve třídách jsou vyhovující pro individuální přístup učitele k žákům. Práce ve třídách prvního stupně se liší od práce s žáky na druhém stupni školy. V každé třídě je žák, nebo žáci se specifickými potřebami, nejčastěji s poruchami učení a poruchami chování. Všechny děti jsou ve škole podporovány třídními učiteli i ostatními pracovníky školy, naším cílem je, aby žáci byli ve škole úspěšní a dobře se začlenili do třídních kolektivů a našli podporu i od spolužáků. Z důvodu integrace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami pracují na škole asistenti pedagoga. V letošním školním roce bude na škole pracovat 5 asistentů pedagoga. Asistenti budou spolupracovat s učiteli při plnění vzdělávacích i výchovných cílů tak, aby tyto cíle byly naplněny i u žáků se speciálně vzdělávacími potřebami.

Hlavní aktivity

Z vyhodnocení prevence na škole je patrné, že mezi hlavní aktivity bude patřit vytváření pozitivního sociálního klimatu na škole a rovněž i v jednotlivých třídách. Tím by mělo docházet k vytváření dobrých vztahů mezi žáky a k vytváření neohrožujícího bezpečného prostředí ve třídách i na škole.

Klima školy je termín obecně známý nejen mezi odborníky, ale i mezi širokou veřejností. Většinou každého napadne, že se jedná o náladu, která vládne ve škole delší dobu. Klima školy je souhrn hodnocení a sebehodnocení všech účastníků vzdělávání ve škole. Patří sem vzájemná komunikace a sociální vztahy, také prožitky a emoce a další procesy, které se ve škole dějí. Tedy se vztahuje zejména k sociální stránce života školy. Spolutvůrci jsou všichni zúčastnění: učitelé, žáci, jejich rodiče i ostatní zaměstnanci školy. Pozitivní klima nevznikne automaticky, k jeho zkvalitňování vede cesta záměrných, dlouhodobých a plánovaných aktivit a změn. Učitelský sbor má největší potenci toto klima tvořit, ovlivňovat a měnit. Vytváření a udržování bezpečného prostředí, ochrana zdraví, předcházení vzniku jakýchkoli forem rizikového chování na škole, prevence šikany, to je hlavním úkolem v oblasti prevence pro celý pedagogický sbor.

Pro učitele školní rok začíná nejen důkladnou přípravou a plánováním výuky, ale také přípravou na práci s kolektivem třídy. Bez diagnostiky sociálního klimatu třídy nelze dobře stanovit priority v této oblasti. K této diagnostice si učitelé ve svých třídách mohou sami zvolit vhodné metody. Mohou se také obrátit na výchovné poradce ve škole o pomoc při diagnostice vrstevnické skupiny. Škola má k dispozici dva proškolené pracovníky. Obtížnější práci se stmelěním kolektivu bude mít učitelka v první třídě, tam se vztahy mezi

spolužáky teprve tvoří, a ještě se musí děti co nejrychleji vypořádat s adaptací na školní prostředí a nové povinnosti školáka. Rovněž ve třídách, kde dochází ke změnám jako je přechod na druhý stupeň školy anebo ve třídách kam přišli propadlíci či noví žáci.

Učitelé budou vhodně volit a zařazovat vyučovací metody, způsob komunikace se žáky i mezi nimi, budou využívat aktivizačních metod, umožní žákům podílet se na životě třídy i na průběhu vyučování. Mezi učiteli musí probíhat spolupráce a přátelská komunikace, vzájemná podpora a pomoc, sdílení názorů a zkušeností a zejména společná práce, třeba při vzájemné hospitaci, při společném projektu a společném plánování činností. Vhodné je zařazení metodických schůzek, které povedou vždy sami učitelé a budou tak předávat své zkušenosti ostatním kolegům.

V každé třídě jsou žáci se specifickými poruchami učení, tyto poruchy jsou někdy těžko pochopitelné pro okolí, zejména pro ostatní děti ve třídě, někdy i pro rodiče. Stačí, že tyto děti mají vypracován individuální vzdělávací plán, podle kterého s ním pracuje pedagog? Stačí tedy prevence ve výuce? Anebo je nutná i prevence rizikového chování? Jednoznačně ano, je nutné se zaměřit na tyto děti, mohly by se stát objektem posměchu, možná i šikany. Ale také naopak, ony samy by mohly být tvůrci rizikového chování. Zde je potřeba velmi dobrá spolupráce učitele i celé třídy, je potřeba, aby spolužáci dobře pochopili problémy svých vrstevníků a byli tolerantní k jejich specifickým potřebám a někdy i k nestandardním projevům chování.

Víme o problému v kolektivu žáků současné čtvrté třídy, rovněž vztahy mezi žáky osmé třídy budeme častěji sledovat a vyhodnocovat. Tyto kolektivy patří k ohroženým z hlediska sociálních vztahů mezi žáky, proto se bude nad těmito třídami vykonávat častější dozor a za pomoci odborníků z oblasti prevence se budou ve třídě upevňovat a nastavovat správné sociální vazby. Na tomto úkolu bude pracovat nejvíce třídní učitel. Ten má možnost spolupracovat s výchovným poradcem a metodikem prevence. V oblasti prevence i v tomto školním roce půjde hlavně o vytvoření dobrých třídních kolektivů, o věnování zvýšené pozornosti žákům s problémovým vývojem a s rizikovým chováním při vyučování i mimo něj. Úkolem pedagogů bude zejména vést žáky ke kooperaci mezi sebou, k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, učit žáky žít ve shodě s ostatními, zaměřit se na elementární etické vlastnosti a slušné chování. Při prevenci sociálně patologických jevů budeme používat všech dostupných prostředků, zejména uplatnění metodického pokynu ministerstva školství k prevenci zneužívání návykových látek ve škole, působit proti násilí a vandalismu. Budeme vždy důslední při vyšetřování šikany, vandalismu, brutality, rasismu i kriminality. Vždy budeme dbát na spravedlivé prošetření a na spravedlivé potrestání. Při vážných projevech těchto činů budeme spolupracovat s dalšími institucemi. Výchovné problémy žáků budeme řešit dle závažnosti na příslušném stupni řízení (v rámci třídy, s třídním učitelem, s výchovným poradcem, výchovnou komisí). Požadavky na chování žáků budou sjednoceny a budou důsledně postihovány přestupky proti nim.

I při výuce jsou prezentována další témata z oblasti prevence. Do vhodných předmětů pedagogové zařazují aktuální témata. / příloha: Příklady zařazovaných témat do vyučování /.

Charakteristika pedagogického sboru

Ve škole pracuje 13 pedagogů, včetně vedení školy, škola má 2 vychovatelky ve školní družině. Při výuce integrovaných žáků pomáhají učitelům asistenti pedagoga. Škola má dva výchovné poradce a metodičku prevence.

Charakteristika žáků

Většina žáků jsou děti z Verneřic a z míst, která pod obec spadají: z Rychnova, Příbrami, Louček. Do školy docházejí žáci i ze spádových obcí: z Mukařova, Merboltic, Valkeřic, Lovečkovic a z Touchořin.

Personální zajištění

Metodik prevence – vytváří minimální preventivní program, podílí se na jeho realizaci a vyhodnocení. Zúčastňuje se odborných seminářů a porad metodiků prevence a o jejich obsahu informuje ostatní na metodických sdruženích. Distribuuje osvětové materiály, vybírá vhodné programy a nabízí je k realizaci třídním učitelům. Spolu s výchovným poradcem a třídními učiteli pracuje v preventivním týmu.

Výchovný poradce – poskytuje konzultační hodiny a odborné poradenství v oblasti volby povolání a výchovných problémů žáků. Vyhledává žáky, kteří jsou ohroženi ve vztahu k problémům prevence. Spolupracuje s PPP.

Pedagogové – věnují se žákovi v rámci výuky, rozvíjejí jeho kompetence v oblasti sociálních dovedností. Provádějí průběžnou diagnostiku třídy i žáků. Vyhodnocují sociální klima ve své třídě a pracují se třídním kolektivem. Jsou v kontaktu s rodinou žáka.

Asistenti pedagoga – pracují pod přímým vedením pedagoga ve třídě, věnují se přidělenému žákovi, pomáhají mu se zvládnutím učiva i vztahů ve třídě, pomáhají s organizací práce ve třídě. Konzultují s vyučujícím, podílejí se na přípravě vyučovacího procesu pro svého klienta.

Vedení školy – sleduje efektivitu prevence, sleduje problémy v kontextu celé školy a provádí personální a organizační opatření. Svolává porady pedagogických pracovníků. Komunikuje s odborníky a úřady z oblasti prevence.

Potřebnost a cíle projektu

Preventivní projekty jsou potřebné pro efektivní změnu postojů a názorů dospělých i dětí na současný stav. Děti se často obdivují problémovým spolužákům, jejich chování se jim zdá moderní, správné. Je potřeba u nich nastavit správný model chování a správné mravní hodnoty. Ukázat jim, že být slušný, tolerantní, empatický je to správné a že se to musí do budoucna vyplatit.

Základním cílem prevence je vychovat jedince v souladu se zdravým životním stylem a posílit u něj rozvoj osobnosti. Posílit duševní odolnost a schopnost se samostatně rozhodovat a řešit problémy.

Vyhodnocení preventivního programu

Hodnocení preventivního programu bude provedeno na začátku dalšího školního roku, výstupy budou použity při sestavení nového preventivního programu. Vyhodnocení zpracuje metodička prevence školy a seznámí s ním ostatní pracovníky na metodickém sdružení. Učitelé hodnotí průběžně po celý školní rok psychosociální klima, kázeň a prospěch žáků. Uskutečněné projektové dny, besedy a další činnosti budeme hodnotit vždy bezprostředně po skončení akce. Kladné výstupy a možná rizika tak budeme moci použít pro další činnost.

Součástí minimálního preventivního programu jsou tyto přílohy:

1. Znalostní kompetence žáků
2. Příklady zařazovaných témat
3. Program proti šikanování
4. Krizový plán při řešení šikany

1. Znalostní kompetence žáků

1. – 5. ročník

- žáci umí pojmenovat zdravotní rizika spojená s kouřením a pitím alkoholu
- znají způsob, jak odmítnout cigarety, alkohol
- znají hodnotu zdraví
- uvědomují si nevýhody špatného zdravotního stavu
- vědí, jak pečovat o své zdraví
- umějí si poradit při mimořádných situacích

6. – 9. ročník

- vědí, že zdraví je základní lidská hodnota
- osvojují si zdravý životní styl
- znají zdravotní a sociální rizika při užívání návykových látek
- umí komunikovat se složkami poskytující pomoc
- pojmenují základní mezilidské vztahy
- rozpoznají projevy lidské nesnášenlivosti
- znají základní způsoby odmítnutí návykových látek
- znají význam dobrých mezilidských vztahů
- uplatňují vhodné způsoby chování a komunikace
- znají významné dokumenty uplatňující lidská práva
- znají činnost orgánů právní ochrany občanů
- uvědomují si podstatu protiprávního jednání
- umí zhodnotit nevhodné a vhodné zdravotní návyky
- znají pozitivní vliv aktivního pohybu a duševní pohody na své zdraví
- vědí, že zneužívání je trestné

- orientují se v problematice návykových látek
- umí vyhledat odbornou pomoc
- umějí se chovat za mimořádných situací
- odsuzují projevy násilí a brutality

2. Příklady zařazovaných témat do vyučování

Dopravní výchova
 Žijeme zdravě
 Člověk a jeho zdraví
 Zdravý životní styl
 Globální společenské problémy
 Anorexie a bulimie
 Dělení drog
 Prevence zneužívání návykových látek
 Životní prostředí a zdraví člověka
 Komunikace a společenské chování
 Civilizační a infekční choroby
 Rodinné soužití
 Manželství a rodičovství
 HIV
 Kyberšikana a nebezpečí sociálních sítí
 Osobní bezpečí a komunikace s cizí osobou

3. Program proti šikanování

Cíl: Cílem programu proti šikanování je zamezit šikanování a ohrožování a zastrašování jedince nebo skupiny, rychle reagovat na přímé i nepřímé projevy šikany a s ohledem k závažnosti a možnosti vzniku dlouhodobých následků na duševním i tělesném zdraví.

Školní program proti šikanování

Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních

Vytváření školního programu proti šikanování je dlouhodobý a trvalý proces. Určují ho dva znaky – celoškolský rozměr a zaměření na specifickou prevenci. Aby škola žáky účinně chránila před šikanováním, zapojí všechny pedagogické pracovníky. Zaměření na specifickou prevenci vypovídá, že se program věnuje výhradně řešení šikany, a to prostřednictvím specifické primární prevence a prevence sekundární.

Obecná struktura 13 komponent ve školním programu proti šikanování má univerzální charakter a lze ji použít jako jednotící princip i pro ostatní rizikové chování, a tak vytvořit integrovaný, ucelený preventivní program školy.

Školní program proti šikanování má 13 komponent (hlavních součástí):

1. zmapování situace – analýza a evaluace (před a po zavedení programu či opatření a také v jeho průběhu);

2. motivování pedagogů pro změnu;
3. společné vzdělávání a supervize všech pedagogů;
4. užší realizační tým (zástupce vedení nejlépe ředitel, zástupci třídních učitelů z 1. a 2. stupně, zástupce družiny, školní metodik prevence, výchovný poradce, školní psycholog atd.);
5. společný postup při řešení šikanování (viz Příloha č. 6);
6. primární prevence v třídních hodinách;
7. primární prevence ve výuce;
8. primární prevence ve školních i mimoškolních programech mimo vyučování;
9. ochranný režim (školní řád, dohledy učitelů);
10. spolupráce s rodiči (vhodný způsob seznámení s prevencí a řešením šikany ve škole, například na webových stránkách, pomocí informativního dopisu a při třídních schůzkách);
11. školní poradenské služby;
12. spolupráce se specializovanými zařízeními;
13. vztahy se školami v okolí (domluva ředitelů na spolupráci při řešení šikany, kdy se jí účastní žáci z různých škol).

Charakteristika:

1. V rámci účinné prevence šikanování zajistí škola účast školního metodika prevence v kurzech zaměřených na problematiku šikanování.
2. Metodik prevence společně s výchovným poradcem se budou aktivně podílet na řešení případů šikanování a napomáhat svým kolegům zvládnout základní postupy a strategie při řešení konkrétní situace.
3. Vedení školy v souladu s pracovním řádem zajistí zvýšený a kvalitní dohled pedagogů nad žáky zvláště v prostorách, kde by mohlo dojít k šikanování. / WC, prostory šaten, meziposchodí. /
4. Školní metodik prevence seznámí pedagogy se systémem pro oznamování a vyšetřování vzniklé šikany.
5. Pracovníci školy budou úzce spolupracovat s odbornými službami, především s pedagogickou poradnou.
6. Ve školním řádu jsou jasně stanovená pravidla chování včetně sankcí za jejich porušování.
7. Pedagogičtí pracovníci budou důsledně a systematicky vést žáky k osvojení norem mezilidských vztahů založených na demokratických principech respektujících identitu a individualitu žáka. Budou podporovat zlepšování atmosféry v třídních kolektivech.

Metody realizace:

1. Učitel sleduje třídní klima a zapojení všech žáků do kolektivu a podporuje posilování sebevědomí jednotlivců.
2. Třídní učitel vede žáky k demokracii, ptá se jich na jejich názory, vede společnou diskuzi a odborně je vede k zaujímání postojů. Učitel je v roli partnera, nikoliv v roli nadřazené autority.
3. Učitel se zaměřuje na osobnostní výchovu, kde může vědomě do vyučovací hodiny zařazovat prvky bránící šikaně.
4. Každá třída sestaví třídní pravidla, kde si žáci sami stanoví zásady chování k sobě. Všechna pravidla budou formulována kladně, aby byla motivující.

5. Třídní učitel pravidelně zařazuje do třídních chvilky aktivity zaměřené na rozvoj sociálního vědomí žáka.
6. Všechny třídní kolektivy budou začleňovány do specifických programů, které budou v rámci prevence rizikového chování realizovány jinými institucemi. / Policie ČR, Městská policie, Doléčovací centrum aj. /
7. Do každoročního plánu budou zařazovány projektové dny, které budou zaměřeny na spolupráci a kooperaci žáků různých věkových skupin.
8. V rámci školního roku budou zajištěny a žákům nabídnuty různé zájmové aktivity pro vyplnění volného času.

4. Krizový plán při řešení šikany

Krizový plán vychází z metodického pokynu ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních - č.j. MŠMT 21149/2016 a z metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže (dokument MŠMT č.j. 21291/2010-28)

Charakteristika šikany

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit jedinci, ohrozit nebo zstrašovat jiného žáka, případně skupinu žáků. Je to cílené a obvykle opakované užití násilí jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak **fyzické útoky** v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí druhé osobě, tak i **útoky slovní** v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako nápadné přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků. Nebezpečnost působení šikany spočívá zvláště v závažnosti, dlouhodobosti a nezřídka v celoživotních následcích na duševním a tělesném zdraví.

Pocit bezpečí každého jedince je neodmyslitelnou podmínkou vytváření produktivního prostředí a dobrého sociálního klimatu školy. **Všechny školy a školská zařízení mají proto povinnost předcházet všem náznakům agresivity a všem způsobům šikanování mezi žáky a svěřenci.** Šikanování nesmí být pracovníky školy v jakékoli formě akceptováno.

Probíhá nejčastěji mezi žáky ve stejné třídě či výchovné skupině a odehrává se v době přestávky, cestou do školy a ze školy nebo v době osobního volna.

Základní postup v řešení šikany

- Posoudit a odhadnout závažnost šikany. Počáteční stádium, kdy je možné nalézt vhodné svědky a žáky ochotné spolupracovat na změně, by měl zvládnout metodik prevence ve spolupráci s ostatními kolegy.
- Při vyšetřování pokročilé šikany (čtvrtý a pátý stupeň) se škola obrátí o pomoc na odborníky (OSPOD, Policie ČR, PPP, středisko výchovné péče, nezisková organizace apod.)

Metody vyšetřování šikany:

Počáteční šikana

Osoba informovaná o šikaně provede:

1. Rozhovor s těmi, kteří na šikanu upozornili a s oběťmi šikany.
2. Zajistí vhodné svědky.
3. Provede individuální, případně konfrontační rozhovor se svědky, nikdy nekonfrontuje oběti a agresory.
4. Zajistí ochranu oběti.
5. Neprodleně informuje třídního učitele.

Třídní učitel:

1. Neprodleně informuje vedení školy, metodika prevence a výchovného poradce.
2. Informuje o skutečnosti rodiče.

Náprava:

- Třídní hodina (metoda usmíření)
- Výchovný pohovor nebo výchovná komise s agresorem a jeho rodiči
- Práce s celou třídou

Pokročilá šikana s neobvyklou formou skupinového násilí

1. Neprodlená záchrana oběti, zastavení skupinového násilí.
2. Domluva pedagogických pracovníků na spolupráci a postupu vyšetřování (rozhovor s obětí a informátory, nalezení nejslabších článků, rozhovory se svědky, s agresory; stále platí zásada nekonfrontovat agresora s obětí).
3. Zabránění agresorům na křivé výpovědi.
4. Pokračující pomoc oběti (přivolání lékaře).
5. Nahlášení Policii ČR, informace rodičům.

Výchovná opatření:

Pro potrestání agresorů budou použita běžná výchovná opatření v souladu se školním řádem, jako je napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele školy, snížená známka z chování. Opakované a závažné porušování školního řádu bude řešeno ve spolupráci s dalšími orgány: Policií ČR, PPP Děčín, OSPODem.

Šikana zaměřená na učitele

- týká se všech členů školy
- dojde k narušení jasně definovaných rolí (učitel x žák) a žák se dostane do pozice větší moci než pedagog
- nejčastěji se odehrává ve škole, mimo školu ve veřejných prostorách, v místě bydliště pedagoga nebo v kyberprostoru
- šikanou může trpět i vysoce zkušený a kompetentní pedagog, který dobře zná svůj předmět, ovládá třídní management a má dobré pedagogické schopnosti

Postupy v řešení šikany učitele

- v případě bezprostředního ohrožení pedagoga žákem/žáký si pedagog pro sebe zajistí bezpečí (odejde ze třídy, přivolá si pomoc apod.)

- požádá o spolupráci jiného kolegu nebo vedení školy pro zajištění dohledu ve třídě, případně izolaci agresora a zajištění bezpečí pro ostatní žáky ve třídě, vyžaduje-li to situace
- domluvit se společně na dalších krocích-každý případ je specifický a musí být zváženy všechny okolnosti případu, nutná ochrana informací.
- zjistit vše potřebné o dané situaci, zorientovat se, určit stádium šikany (ŠMP, výchovný poradce, TU, školní psycholog)
- u závažných případů přizvat odborníky ze SVP, PPP, event. předat Policii ČR.
- rozhovor s obětí - v soukromí (ne před třídou ani nikým z žáků, kolegů!!!) - ujistit oběť o bezpečí, ochraně informací a vyřešení situace - provede TU / ŠMP / VP / příp. školní psycholog - nechat oběť mluvit, pak pokládat otevřené otázky, vše zapsat
- nalezení svědků - kdo na šikanu upozornil; učitelé, žáci, (rozhovory - individuálně,) ujistit o ochraně informací, zajištění bezpečí, nejprve nechat svědky otevřeně o situaci promluvit, pak se teprve doptávat, vše písemně
- je zapotřebí, aby pedagog sám i jeho kolegové porozuměli tomu, že pedagog byl vystaven traumatickému zážitku. Je proto potřebné dát si čas na zpracování šoku, neobviňovat se
- ve třídě, kde se šikana odehrála, se provede intervence řešení šikany
- třída jako celek je pod dohledem, další vývoj je sledován

Nápravná opatření proti agresorům šikany

Škola má k dispozici následná nápravná opatření:

- výchovná opatření (napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele školy)
- snížená známka z chování
- převedení do jiné třídy, pracovní či výchovné skupiny (je třeba individuálně posoudit efektivitu tohoto opatření, aby nedošlo k přesunutí šikany do nového prostředí)
- doporučení rodičům, aby dobrovolně umístili žáka do pobytového oddělení střediska výchovné péče či dobrovolně realizovali pobyt v diagnostickém ústavu
- podání návrhu orgánu sociálně právní ochrany dětí k zahájení práce s rodinou

Ve Verneřicích
19. září 2020

Metodička prevence
Mgr. Jiřina Trpková